

การบริหารราชการกรมทางหลวง

เพื่อให้เป็นการปูพื้นฐานนำไปสู่ความเข้าใจในการบริหารงานฝักรวมของกรมทางหลวงในบทต่อ ๆ ไป ในเบื้องต้นนี้จะขอกล่าวโดยสังเขปถึงการบริหารราชการของกรมทางหลวงโดยทั่ว ๆ ไป เริ่มตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของกรมทางหลวง การบริหารงานหรือการแบ่งงานในคานอำนาจการ การควบคุมสายการบังคับบัญชา และการแบ่งส่วนราชการของกรมทางหลวง ตลอดจนจำนวนอัตรากำลังของข้าราชการและลูกจ้างในกรมทางหลวง ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสนอให้ทราบถึงเรื่องราวความเป็นไปและเป็นการเชื่อมโยงไปถึงการบริหารงานฝักรวม ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญหน่วยหนึ่งของกรมนี้ เพราะเป็นงานที่จำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อช่วยปรับปรุงแก้ไขเพิ่มประสิทธิภาพให้หน่วยงานอื่น ๆ ภายในกรม นำมาซึ่งความเข้าใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานในหน่วยต่าง ๆ ของกรมทางหลวง

๑. ประวัติความเป็นมาของกรมทางหลวงโดยย่อ

กรมทางหลวงเป็นกรมที่ใหญ่ เคยได้รับงบประมาณสูงถึง ๑๑ % ของงบประมาณของประเทศ ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๐๔ จึงนับได้ว่าเป็นกรมที่สำคัญซึ่งทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติมากกรมหนึ่ง ในอดีตการบริหารงานในคานการสร้างทางมิได้อยู่กับผู้นั่งอยู่ใดโดยเฉพา สุกแต่พระเจ้าอยู่หัวจะทรงโปรด การสร้างทางมักจะสร้างขึ้นในเวลาทีพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทุกซอกซอกของอาณาประชาราษฎร์ตามหัวเมืองต่าง ๆ เท่านั้น

นายเฉลียว วัชรพุก, "นโยบายงานหัตถ์" สรุปนโยบายงานทางหลวงปี ๒๕๑๓, (กองฝักรวม กรมทางหลวง ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๓), หน้า ๑.

กรมทางหลวงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกรม เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๕๕ เดิมเป็นกรมคลองขึ้นอยู่ในกระทรวงเกษตรธิการ จนถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ใ้ทรงโปรดเกล้าฯ ใ้ยุบกรมคลองมาขึ้นกับกระทรวงโยธาธิการ และให้ชื่อว่า "กรมทาง" และให้เปลี่ยนกระทรวงโยธาธิการ เป็นกระทรวงคมนาคม ตามประกาศจักราชการ รัตนโกสินทร์ ๑๓๑ ต่อเมื่อ ๓๐ กันยายน ๒๔๕๗ ใ้โอนแผนกทางน้ำไปใ้กรมทหน้า กรมทางหลวงจึงเหลือแต่กองทางบกอย่างเดียว

ครั้นวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๔๖๐ ใ้ทรงโปรดเกล้าใ้กรมทางไปอยู่กับกรมรถไฟ สังกัดกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม เพื่อสะดวกแก่กรมรถไฟ และกรมทางจะใ้ใช้วิศวกรที่มีอยู่ร่วมกัน กรมทางรวมอยู่กับกรมรถไฟใ้ประมาณ ๑๖ ปี พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ใ้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ใ้ยุบกรมทางมาเป็นกองวิศวกรรมโยธา กระทรวงมหาดไทย ตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบกรมในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๗๖ ต่อมา ๑ เมษายน ๒๔๗๗ กองวิศวกรรมโยธาใ้เปลี่ยนชื่อเป็นกองทาง มาขึ้นอยู่กับกรมโยธาเทศบาล และใ้รับการยกฐานะเป็นกรม สังกัดกระทรวงคมนาคม ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ กรมทางหลวงใ้เปลี่ยนชื่อกรมเป็น "กรมทางหลวงแผ่นดิน" ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๔๘๕

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๐ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๖ กรมทางหลวงใ้โอนเข้าไปสังกัดกับกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๐๖ และใ้ตั้งชื่อว่า "แผ่นดิน" ออก เหลือแต่คำว่า "กรมทางหลวง" เท่านั้น เมื่องานทางเจริญขึ้น การจราจรบนทางหลวง อุบัติเหตุ อาชญากรรม ก็เริ่มเพิ่มมากขึ้น จึงใ้มีข้อตกลงร่วมมือระหว่างกรมทางหลวงและกรมตำรวจ โดยจัดตั้งกองตำรวจทางหลวงขึ้น โดยรับงบประมาณค่าใช้จ่ายจากกรมทางหลวง แต่สายการบังคับบัญชาขึ้นตรงตอกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กองตำรวจทางหลวงเริ่มเปิดดำเนินการครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓

ครั้นมาเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๖ กรมทางหลวงได้ออไปสังกัดกระทรวงคมนาคม ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ จนถึงปัจจุบัน และมีนายเฉลียว วัชรพุกกั เป็นอธิบดี บังคับบัญชาสายงานของกรมทางหลวง^๒

๒. การจัดการบริหารงานหรือการแบ่งงานของกรมทางหลวง

กรมทางหลวงจัดการบริหารงานเป็นการบริหารราชการส่วนกลาง โดยจัดแบ่งเป็นกอง สำนักงาน และหน่วย และยังจัดแบ่งหน่วยงานอยู่ในส่วนภูมิภาค โดยแบ่งออกเป็นเขตการทาง แขวงการทาง ศูนย์เครื่องมือกล และโครงการก่อสร้างทางสายต่าง ๆ หน่วยงานในส่วนภูมิภาคดังกล่าวขึ้นตรงตอกองต่าง ๆ ในส่วนกลาง ดังนั้นลักษณะงานของกรมทางหลวงจึงมีทั้งหน่วยงานที่อยู่ส่วนกลาง คือ ภายในกรม และหน่วยงานในส่วนภูมิภาคตามต่างจังหวัด ทำให้มีการเข้าใจผิดเกิดขึ้นต่อบุคคลภายนอกหรือผู้ที่เข้ามาทำงานใหม่ ๆ ว่า กรมทางหลวงมีการบริหารงานเป็นการบริหารราชการส่วนกลางและการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

การอำนวยความสะดวกปฏิบัติงานภายในกรมทางหลวงตามลักษณะงาน หากงานใดเป็นปัญหาเกี่ยวกับนโยบายหรือหลักการ อธิบดีจะเป็นผู้วินิจฉัยสั่งราชการ ทั้งนี้โดยตำแหน่งอธิบดีได้รับอำนาจตามกฎหมายให้เป็นผู้อำนวยการทางหลวง^๓ ควบคุมและดำเนินงานทั้งหน่วยงานในส่วนภูมิภาค ซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีสาขาสายงานมากมาย จึงมีการแบ่งเบาภาระมิให้ตกหนักอยู่กับอธิบดีคนเดียว ดังนั้น กรมทางหลวงได้จัดแบ่งการอำนวยความสะดวก โดยแบ่งออกเป็น ๓ ฝ่ายคือ

---

^๒หน่วยประชาสัมพันธ์ กรมทางหลวง, ที่ระลึกครบรอบ ๖๐ ปี กรมทางหลวง, (โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย จำกัด, พ.ศ.๒๕๑๒), หน้า ๑.

^๓กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม, "ว่าด้วยกฎหมายเกี่ยวกับทางหลวง" ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๔๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๑๖), หน้า ๓.

๒.๑ การอำนวยการฝ่ายธุรการ มีรองอธิบดีฝ่ายธุรการควบคุมสายงานทางคาน
ธุรการ มีหน่วยงานในสายการควบคุมบังคับบัญชา ๗ กอง คือ สำนักงานเลขานุการกรม
กองการเจ้าหน้าที่ กองการบัญชีและการเงิน กองการพัสดุ กองนิติการ กองแพทย์
และกองจัดการทรัพย์สิน

๒.๒ การอำนวยการฝ่ายดำเนินงาน มีรองอธิบดีฝ่ายดำเนินงานควบคุมสายงาน
ทางด้านการทำงาน โดยมีกองในสายการควบคุมบังคับบัญชา คือ กองก่อสร้างทาง
หลวงจังหวัด และกองช่างกล

๒.๓ การอำนวยการฝ่ายวิชาการ มีรองอธิบดีฝ่ายวิชาการควบคุมสายงานทางคาน
วิชาการ โดยมีกองในสายการควบคุมบังคับบัญชา คือ กองฝึกอบรม กองวางแผน กอง
สำรวจและออกแบบ และกองวิเคราะห์และวิจัย

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่ไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของการอำนวยการ ๓ ฝ่าย
หากแต่ขึ้นตรงต่ออธิบดี ได้แก่ กองบำรุง มีทั้งหน่วยงานในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาค
คือ เขตการทาง แขวงการทาง โดยมีนายช่างใหญ่ฝ่ายบำรุงรักษาควบคุมบังคับบัญชา
และกองก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงพิเศษ มีสายงานในส่วนภูมิภาค ได้แก่
โครงการก่อสร้างตามจังหวัดต่าง ๆ มีนายช่างใหญ่ฝ่ายก่อสร้างควบคุมบังคับบัญชา รวม
ทั้งหมดตรวจสอบภายใน มีหัวหน้าหน่วยตรวจสอบภายในควบคุมบังคับบัญชา^๔

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๔กองฝึกอบรม กรมทางหลวง, กรมทางหลวงกับทวน, (พระนคร: โรงพิมพ์
สหกรณ์ชายส่งแห่งประเทศไทย, ถนนราชดำริ, ๒๕๑๒), หน้า ๑๕ - ๑๖.

๑. การแบ่งส่วนราชการกรมทางหลวง

เดิมนั้นกรมทางหลวงได้แบ่งส่วนราชการตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมทางหลวง กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งในปัจจุบันกรมทางหลวงได้โอนมาขึ้นกับกระทรวงคมนาคม ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๕ และได้แบ่งส่วนราชการใหม่ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖^๕

๑.๑ ในส่วนกลาง กรมทางหลวงได้จำแนกส่วนราชการออกเป็นกองต่าง ๆ จำนวน ๑๕ กอง^๖ และอีก ๓ หน่วยงานดังนี้ (ดูแผนภูมิที่ ๑ การแบ่งส่วนราชการกรมทางหลวง หน้า ๔๑ ในภาคผนวก ก. ประกอบ)

๑. สำนักงานเลขานุการกรม มีนายช่างเอก ดำรงตำแหน่งรักษาราชการแทนเลขานุการกรม รับผิดชอบงานธุรการ เป็นศูนย์รวมการสั่งงานของกรม ติดต่อกับทุกกองประสานงานกับหน่วยราชการทั่วไป รับ - ส่ง หนังสือของกรม และจำแนกหนังสือให้หน่วยอื่น ๆ ตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติงานตามคำสั่งกรม เก็บรักษาคำสั่งและระเบียบ เอกสารเรื่องราวต่าง ๆ ของทางราชการ รวมตลอดจนเอกสารที่ไม่อยู่ในหน้าที่ของกองอื่น อำนวยความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติราชการ ตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านหนังสือใหญ่ของทางราชการ รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ ประมวลคำสั่งและระเบียบปฏิบัติ ดำเนินงานเกี่ยวกับการประชุมต่าง ๆ ตลอดจนกระทั่งดูแลรักษาทรัพย์สินของทางราชการในบริเวณกรม สำนักงานเลขานุการกรม แบ่งงานออกเป็น งานสารบรรณ งานธุรการ งานประมวลและรายงาน รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งแจ้งแถลงข่าวงานรักษาความปลอดภัยสถานที่ควบคุมเวรยามรักษาการ

^๕แผนกราชกิจจานุเบกษา กองประกาศิต สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๔๐ ตอนที่ ๕๑ (ลงวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๑๖, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี ๒๕๑๖), หน้า ๒.

^๖สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

๒. กองการบัญชีและการเงิน มีผู้อำนวยการกองเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบงานจัดทำงบประมาณ งานบัญชีและการเงิน ดำเนินการขอจัดสรรเงินงบประมาณจากส่วนกลางไปให้เขตการทาง แขวงการทาง โครงการก่อสร้างทาง และศูนย์ฯ ในต่างจังหวัด ตรวจสอบใบสำคัญ เอกสารหลักฐานการจ่ายเงินต่าง ๆ รวบรวมและจัดทำรายงานข้อมูลต่าง ๆ ด้วยเครื่องจักร I.B.M. วางรูปแบบบัญชีให้ส่วนราชการในสังกัดกรมทางหลวง กองการบัญชีและการเงิน แบ่งงานออกเป็น งานธุรการ งานการเงิน งานงบประมาณ งานประเมินผลด้วยเครื่องจักร I.B.M. งานบัญชี และงานตรวจสอบใบสำคัญ

๓. กองจัดกรรมสิทธิ์ที่ดิน เดิมกองนี้มีฐานะเป็นเพียงหน่วยจัดกรรมสิทธิ์ที่ดิน และโดยฐานะขึ้นเป็นกองจัดกรรมสิทธิ์ ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖^๓ มีช่างเอกดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองจัดกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นผู้บังคับบัญชา กองจัดกรรมสิทธิ์ที่ดินรับผิดชอบในการดำเนินการจัดกรรมสิทธิ์ที่ดินในงานก่อสร้างบูรณะและบำรุงรักษาทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัด รักษาเขตทางตลอดจนทรัพย์สินต่าง ๆ ในเขตทางหลวงทั่วประเทศ กองจัดกรรมสิทธิ์ที่ดินแบ่งงานออกเป็น งานธุรการ งานรังวัดและจัดกรรมสิทธิ์ที่ดิน

๔. กองนิติกร เดิมคือกองที่ดินและนิติกรรม ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นกองนิติการตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖^๔ มีผู้อำนวยการกองเป็นผู้บังคับบัญชา มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านวิชาการ ด้านกฎหมายในการพิจารณาวินิจฉัย ดำเนินการประสานให้ความเห็น ให้คำแนะนำ เสนอแนะ ตลอดจนควบคุมงานของกรมฯ กอง เขต แขวงการทางและหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านกฎหมาย หรือคำสั่งระเบียบการต่าง ๆ เกี่ยวกับกฎหมายให้เป็นไปโดยความรอบคอบรัดกุม และถูกต้อง กองนิติการแบ่งงานออกเป็นธุรการ หน่วยกฎหมายประจำเขตการทางต่าง ๆ

^๓สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน .

^๔ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗ .

^๕สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน .

๕. กองการพัสดุ เดิมคือกองจัดซื้อ ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกองการพัสดุตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖^{๑๐} มีนายช่างเอกดำรงตำแหน่งหัวหน้ากอง เป็นผู้บังคับบัญชา กองการพัสดุมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดซื้อวัสดุสิ่งของและครุภัณฑ์ต่าง ๆ การจ้างรวมทั้งการขาย การแท่งจำหน่ายวัสดุที่ชำรุดใหญ่ถูกต้องตามมาตรฐานและระเบียบวิธีการที่ทางราชการกำหนดไว้ กองนี้ได้แบ่งลักษณะงานออกเป็น งานธุรการ งานบัญชีพัสดุ งานควบคุมมาตรฐาน งานจัดหา และงานคลังพัสดุ

๖. กองวิเคราะห์และวิจัย มีนายช่างพิเศษดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกอง เป็นผู้บังคับบัญชา มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านที่ให้ทางหลวงมีคุณภาพดี ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ หน้าที่สำคัญคือเป็นผู้กำหนดและควบคุมรักษาคุณภาพให้ได้ทางที่ดียุติสุดเท่าที่จะทำได้ อำนาจของผู้รักษาคุณภาพจะมีเท่า ๆ กับผู้ดำเนินการ จึงจะก่อให้เกิดความเสมอภาคในการดำเนินงานทางให้ลุล่วงดีที่สุด กองวิเคราะห์และวิจัยแบ่งงานออกเป็น งานธุรการ งานสำรวจ งานวิเคราะห์วัสดุทาง วิทยาศาสตร์ งานออกแบบและควบคุมนิรภัยเอสพีลท์ งานวิชาการ งานธรณีวิทยา งานควบคุมและแนะนำ ศูนย์วิจัยงานทาง ศูนย์เอกสารทางหลวงเอเชีย

๗. กองก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงพิเศษ เดิมคือกองก่อสร้าง และได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นกองก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงพิเศษ^{๑๑} มีนายช่างใหญ่ฝ่ายก่อสร้างซึ่งเป็นข้าราชการชั้นพิเศษเป็นผู้อำนวยการกอง บังคับบัญชากองก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงพิเศษ มีหน้าที่รับผิดชอบงานก่อสร้างและบูรณะทางหลวงแผ่นดินและสะพานทั่วราชอาณาจักร ทั้งที่ดำเนินการเองและจ้างเหมา กองนี้แบ่งงานออกเป็น งานธุรการ งานสารบรรณ งานงบประมาณประจำปี งานพัสดุ งานสถิติ และงานสัญญา

^{๑๐}สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

^{๑๑}สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

๘. กองสำรวจและออกแบบ มีนายช่างพิเศษดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกอง เป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบงานสำรวจทาง ออกแบบทาง ออกแบบโครงสร้าง ออกแบบสถาปัตยกรรม งานรูปแบบ งาน Road Beautification & Landscape Design ตามโครงการก่อสร้างและบูรณะทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด และทางหลวงอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย เช่น ทางเข้าหมู่บ้านพัฒนา ฯลฯ ควบคุมงานจ้างเหมาสำรวจแบบทางและโครงสร้าง ตลอดจนการพิจารณาแบบก่อสร้างต่าง ๆ ของเอกชน หรือส่วนราชการที่ขออนุญาตดำเนินการภายในเขตทาง กองสำรวจและออกแบบแบ่งออกเป็น งานธุรการ งานอำนวยการวิศวกรรม งานสำรวจรูปถ่ายทางอากาศ งานออกแบบทาง งานออกแบบโครงสร้าง หลักสถาปัตยกรรมและงานรูปแบบ

๙. กองวางแผน มีนายช่างพิเศษดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกอง เป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบงานควบคุมดำเนินงานในด้านการวางโครงการก่อสร้างบูรณะทาง วางแผนงานทางศึกษา และดำเนินงานในด้านวิศวกรรมจราจร จัดทำแผนภูมิเกี่ยวกับงานกองวางแผน แบ่งงานออกเป็น งานธุรการ งานสถิติ งานวิศวกรรมจราจร งานวางโครงการ งานแผนที่

๑๐. กองช่างกล มีนายช่างพิเศษดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกอง เป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบงานด้านการควบคุมดูแลเครื่องจักร เครื่องยนต์ที่ใช้ในการก่อสร้างและบูรณะต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ปรับซ่อมเครื่องจักรและยานพาหนะต่าง ๆ ตลอดจนโยกย้ายทำแผนเคลื่อนย้ายเครื่องจักรให้เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศ รับผิดชอบในโครงการจัดหาเครื่องจักร และวัสดุอะไหล่เพื่อทำการปรับปรุงและทำการฝึกอบรมพนักงานใช้เครื่องจักรต่าง ๆ ซ่อมแก้ไขเครื่องรับ-ส่งวิทยุ ที่ใช้ในราชการกรมทางหลวง กองช่างกลแบ่งออกเป็น งานธุรการ งานวิชาการ แผนงาน งานบริการอะไหล่ โรงงานซ่อมเครื่องจักรงานทางโรงซ่อมยานพาหนะและเครื่องจักรทั่วไป

๑๑. กองบำรุง มีนายช่างใหญ่ฝ่ายบำรุงรักษา ข้าราชการชั้นพิเศษเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบงานวางแผนบำรุงรักษาทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่เปิดการจราจรแล้วทั่วประเทศ ตลอดจนสภาพการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ กองบำรุงแบ่งงานออกเป็น งานธุรการ งานแผนงานบำรุงปรกติ งานแผนงานบำรุงพิเศษ งานแผนค่าเงินงานเครื่องจักร งานคานขังน้ำหนัทยานพาหนะ และงานเก็บค่าธรรมเนียมผ่านทาง งานจราจรสงเคราะห์

๑๒. กองแพทย์ มีนายแพทย์เอกคำรงค์ตำแหน่งหัวหน้ากองเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบงานด้านการตรวจและรักษาโรค ตลอดจนการจัดให้มีการปลูกฝีและฉีดวัคซีนเป็นประจำทุกปี โดยให้ความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข ในปัจจุบันมีสถานพยาบาลที่จะเริ่มดำเนินการรักษาพยาบาลแบบรับคนไข้ไว้พักรักษา ตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๑๗ กองแพทย์แบ่งงานออกเป็น งานธุรการ งานการแพทย์ งานเภสัชกรรม งานทันตกรรม งานการแพทย์ส่วนกลาง งานการแพทย์ปฏิบัติการเคลื่อนที่ งานการแพทย์ประจำเขต แขวงการทาง โครงการฯ และศูนย์เครื่องมือกล

๑๓. กองก่อสร้างทางหลวงจังหวัด แต่เดิมคือกองทางหลวงจังหวัดและชนบท ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็นกองก่อสร้างทางหลวงจังหวัด^{๑๒} มีนายช่างพิเศษคำรงค์ตำแหน่งผู้อำนวยการกองเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบงานก่อสร้างและบูรณะทางหลวงจังหวัด ทั้งที่ดำเนินการโดยวิธีจ้างเหมาทั้งที่ใช้เงินงบประมาณแผ่นดินและเงินกู้ และดำเนินการเองโดยศูนย์พัฒนาการหรือโครงการก่อสร้างทาง ตลอดจนรักษาสภาพทางด้วย กองก่อสร้างทางหลวงจังหวัดแบ่งงานออกเป็น งานธุรการ งานก่อสร้างดำเนินการเอง งานก่อสร้างทางจ้างเหมา งานศูนย์เครื่องมือกล

---

^{๑๒} สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

๑๔. กองการเจ้าหน้าที่ เป็นกองที่จัดตั้งขึ้นใหม่^{๑๓} โดยแบ่งงานการเจ้าหน้าที่ซึ่งเดิมขึ้นอยู่กับกองฝึกอบรม มีบุคคลากรเอกตำแหน่งหัวหน้ากอง เป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบการบริหารงานบุคคลของกรมทางหลวง เป็นงานด้านวางแผนงาน กำหนดอัตราค่าจ้างและจัดระบบงานวิเคราะห์อัตราค่าจ้าง จัดอัตราค่าจ้างและควบคุมอัตราค่าจ้าง การคัดเลือกบุคคล การทะเบียนประวัติ ตลอดจนการสวัสดิการของกรมฯ แบ่งงานออกเป็น งานธุรการ งานการสอบ งานอัตราค่าจ้าง งานทะเบียนประวัติ งานสวัสดิการณาปนกิจ

๑๕. กองฝึกอบรม มีนายช่างเอกวิชาการในตำแหน่งหัวหน้ากอง เป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบในการดำเนินการด้านการศึกษาฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ก่อนเข้าปฏิบัติงาน และที่ปฏิบัติงานอยู่แล้ว ทั้งงานด้านช่างโยธา ช่างกล และด้านธุรการ เพื่อให้ข้าราชการ พนักงานของกรมมีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานดียิ่งขึ้น พิจารณาหาความต้องการ เพื่อจัดและวางแผนการฝึกอบรม จัดการประเมินผลการฝึกอบรม ตลอดจนติดตามผลการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังติดต่อขอทุนและคัดเลือกข้าราชการไปศึกษาอบรมทั้งต่างประเทศและในประเทศ กองฝึกอบรมแบ่งงานออกเป็น งานธุรการ งานฝึกอบรมและบริการทั่วไปเกี่ยวกับงานฝึกอบรม งานฝึกอบรมช่างโยธา งานฝึกอบรมช่างกล^{๑๔}

การแบ่งงานของกรมทางหลวง นอกจากแบ่งออกเป็นกองต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังมีหน่วยงานที่มีฐานะยังไม่เทียบเท่ากอง ได้แก่ สำนักงานควบคุมโครงการและเงินกู้ สำนักงานช่วยเหลือจากต่างประเทศ งานของ ๒ สำนักงานนั้นเป็นหน่วยที่ติดต่อกับต่างประเทศในด้านขอความช่วยเหลือขอให้จัดสรรทุน และกู้เงินจากธนาคารโลก และประเทศต่าง ๆ นำมาลงทุนในการทำถนน และในจำนวน ๑๑% ของเงินกู้จะไปจัด

---

^{๑๓}สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

^{๑๔}กองการเจ้าหน้าที่ กรมทางหลวง, แฟ้มเอกสารการแบ่งส่วนราชการหน่วยงานต่าง ๆ ภายในกรมทางหลวง, (ตุลาคม ๒๕๑๖ จำนวน ๕ แฟ้ม) .

สรรไปในเรื่องให้ทุนการศึกษาอบรมในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีหน่วยตรวจสอบภายใน^{๑๕} มีหน้าที่ตรวจสอบติดตามผลงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทุกหน่วยงานภายในกรมทางหลวง ในปัจจุบันกรมทางหลวงยังรับงานโครงการสร้างถนนรัชดาภิเษก จึงมีสำนักงานใหม่เกิดขึ้นมาคือ สำนักงานรัชดาภิเษก ต่อมาได้โอนไปขึ้นกับกรุงเทพมหานครเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๖ แต่กำลังมีที่ท้าวจะกลับมาขึ้นกับกรมทางหลวงอีกภายในปี พ.ศ. ๒๕๑๗

๓.๒ ในส่วนภูมิภาค กรมทางหลวงได้มีการแบ่งส่วนราชการออกเป็น เขตการทางและแขวงการทาง กล่าวคือ

เขตการทาง ตั้งสำนักงานอยู่ในภาคต่าง ๆ รวม ๑๒ เขต มีนายช่างเขตการทางตำแหน่งนายช่างพิเศษหรือนายช่างเอกเป็นผู้บังคับบัญชา ทำหน้าที่ควบคุมการก่อสร้างบูรณะและบำรุงรักษาทางให้สำเร็จลุล่วงไปตามโครงการ และงบประมาณโดยถูกต้องตามหลักวิชาการ ในเขตการทางเขตหนึ่ง ๆ แบ่งเป็นแขวงการทาง ๓ - ๔ แขวงกรมทาง

แขวงการทาง ตั้งสำนักงานอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น ๖๐ แขวงการทาง มีนายช่างแขวงการทาง ตำแหน่งนายช่างเอกหรือนายช่างโท เป็นผู้ดำเนินการควบคุมงานแขวงการทางแขวงหนึ่ง ๆ มีทางก่อสร้าง บูรณะ และบำรุงรักษา มีทางในหน้าที่ประมาณ ๓๐๐ - ๑,๐๐๐ กิโลเมตร^{๑๖}

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๕} กรมทางหลวง, คำสั่งกรมทางหลวงที่ ก.๑๑/๓๔/๒๕๑๕, (ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๑๕), หน้า ๑.

^{๑๖} กองบำรุง กรมทางหลวง, สรุประยะทางในความควบคุมของแขวงการทาง, ปี ๒๕๑๖.

รายชื่อเขตการทาง และแขวงการทาง (คู่มือภูมิที่ ๑ หน้า ๕๑) ใน
ภาคผนวก ก. ประกอบ) มีดังนี้

๑. เขตการทางกรุงเทพ ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

แขวงการทางกรุงเทพ

แขวงการทางอยุธยา

แขวงการทางบ้านโป่ง

แขวงการทางสุพรรณบุรี

แขวงการทางธนบุรี

๒. เขตการทางพิษณุโลก ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

แขวงการทางพิษณุโลก

แขวงการทางเพชรบูรณ์

แขวงการทางตาก

แขวงการทางนครสวรรค์

แขวงการทางสุโขทัย

๓. เขตการทางเชียงใหม่ ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

แขวงการทางเชียงใหม่ที่ ๑

แขวงการทางเชียงใหม่ที่ ๒

แขวงการทางลำพูน

แขวงการทางลำปาง

๔. เขตการทางฉะเชิงเทรา ควบคุมแขวงต่าง ๆ ดังนี้

แขวงการทางฉะเชิงเทรา

แขวงการทางชลบุรี

แขวงการทางจันทบุรี

แขวงการทางปราจีนบุรี

แขวงการทางตราด

๕. เขตการทางลพบุรี ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

แขวงการทางลพบุรี
แขวงการทางสระบุรี
แขวงการทางชัยนาท
แขวงการทางด้านารายณ์

๖. เขตการทางแพร่ ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

แขวงการทางแพร่
แขวงการทางอุตรดิตถ์
แขวงการทางน่าน
แขวงการทางเชียงใหม่
แขวงการทางพะเยา

๗. เขตการทางนครราชสีมา ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

แขวงการทางนครราชสีมาที่ ๑
แขวงการทางนครราชสีมาที่ ๒
แขวงการทางชัยภูมิ
แขวงการทางบ้านไผ่
แขวงการทางสุรินทร์
แขวงการทางบุรีรัมย์

๘. เขตการทางอุบลราชธานี ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

แขวงการทางอุบลราชธานี
แขวงการทางมหาสารคาม
แขวงการทางอำนาจเจริญ
แขวงการทางนครพนม
แขวงการทางยโสธร
แขวงการทางศรีสะเกษ

๙. เขตการทางขอนแก่น ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

- แขวงการทางขอนแก่น
- แขวงการทางสกลนคร
- แขวงการทางเลย
- แขวงการทางอุดรธานี
- แขวงการทางหนองคาย
- แขวงการทางสว่างแดนดิน

๑๐. เขตการทางประจวบคีรีขันธ์ ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

- แขวงการทางหัวหิน
- แขวงการทางราชบุรี
- แขวงการทางชุมพร
- แขวงการทางระนอง

๑๑. เขตการทางนครศรีธรรมราช ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

- แขวงการทางนครศรีธรรมราช
- แขวงการทางกระบี่
- แขวงการทางตรัง
- แขวงการทางภูเก็ต
- แขวงการทางสุราษฎร์ธานี

๑๒. เขตการทางสงขลา ควบคุมแขวงการทางต่าง ๆ ดังนี้

- แขวงการทางสงขลา
- แขวงการทางยะลา
- แขวงการทางปัตตานี
- แขวงการทางพัทลุง
- แขวงการทางนราธิวาส^{๑๗}

---

^{๑๗} กองฝึกอบรม กรมทางหลวง เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕ - ๒๘.

การแบ่งงานในกรมทางหลวง ยังได้จัดแบ่งตามโครงการอีก ๓ ประเภทคือ

๑. โครงการก่อสร้าง ขึ้นตรงตอกองก่อสร้างทางหลวงจังหวัด และ
กองก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงพิเศษ แยกออกเป็นโครงการก่อสร้างทำเอง
และโครงการก่อสร้างโดยการจ้างเหมา

๒. โครงการบูรณะลาดยาง ขึ้นตรงตอกองก่อสร้างทางหลวงจังหวัด
และกองก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงพิเศษ เป็นโครงการที่จ้างเหมาทั้งสิ้น

๓. ศูนย์เครื่องมือกล มีนายช่างผู้จัดการศูนย์เป็นผู้ควบคุมดูแล มีหน้าที่
รับผิดชอบในงานก่อสร้างทางดำเนินการเอง ใ้แก่งานสำรวจและออกแบบ งาน
วิเคราะห์และวิจัย งานก่อสร้าง งานปรับซ่อมเครื่องจักร โดยได้รับความร่วมมือ
จากรัฐบาลต่างประเทศภายใต้แผนโคลัมโบ เมื่อสิ้นสุดโครงการช่วยเหลือแล้ว ศูนย์ฯ
ก็จะเป็นเสมือนหนึ่งโครงการก่อสร้างดำเนินการเอง ซึ่งจะต้องตั้งงบประมาณเป็นปี ๆ
ตามแผนงานและโครงการที่กรมฯ ได้กำหนดไว้ ปัจจุบันมีอยู่ ๖ ศูนย์ คือ

ศูนย์เครื่องมือกลขอนแก่น	ได้รับความช่วยเหลือจากออสเตรเลีย
ศูนย์เครื่องมือกลตาก	ได้รับความช่วยเหลือจากออสเตรเลีย
ศูนย์เครื่องมือกลมหาสารคาม	ได้รับความช่วยเหลือจากนิวซีแลนด์
ศูนย์เครื่องมือกลสงขลา	ได้รับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น
ศูนย์เครื่องมือกลสุราษฎร์ธานี	ได้รับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น
ศูนย์เครื่องมือกลหล่มสัก	ได้รับความช่วยเหลือจากออสเตรเลีย

005349

อัตรากำลังข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวง

กรมทางหลวงได้แบ่งส่วนราชการออกเป็นกอง สำนักงาน เขตการทาง
แขวงการทาง โครงการ ออกไปมาก ดังนั้น อัตรากำลังของกรมทางหลวงจึงมีทั้ง
ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว สำหรับลูกจ้างชั่วคราวนั้นในหลายแห่ง
เป็นการชั่วคราว เฉพาะปีงบประมาณปีหนึ่ง ๆ ทั้งนี้ใ้หาใจได้ในกรณีที่การขยายตัวของ
ปริมาณงานมีมากขึ้น และสำนักงาน ก.พ. ยังไม่อนุมัติในเรื่องตำแหน่ง ปัจจุบันอัตราก
ำลังของกรมทางหลวงสรุปโดยประมาณได้ดังนี้

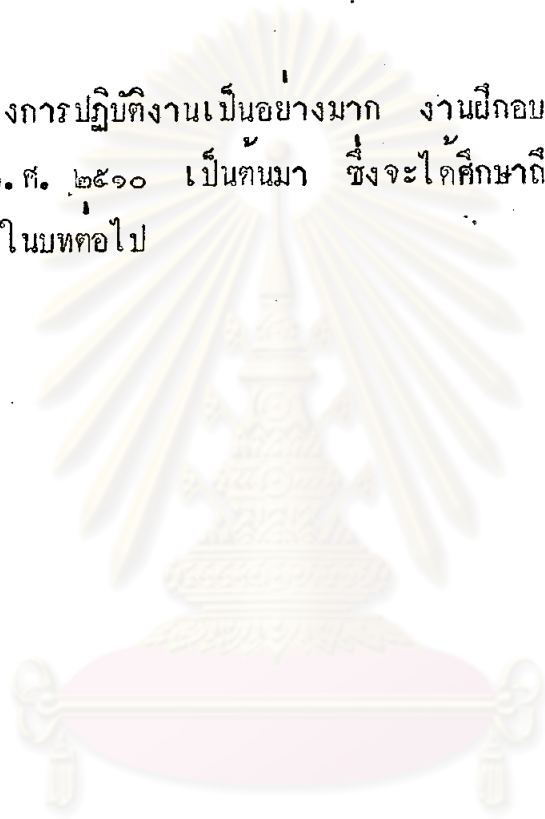
ข้าราชการทั้งหมด	๓,๘๘๐	อัตรา
ลูกจ้างประจำ	๑๑,๘๗๕	อัตรา
ลูกจ้างชั่วคราว	๑๐,๐๐๐	อัตรา
รวมอัตรากำล้างทั้งสิ้น	๒๕,๗๕๕	อัตรา

(บุคลากรจำแนกอัตรากำล้างและจำนวนในตำแหน่งต่าง ๆ เฉพาะข้าราชการ โดยละเอียดในหน้า ๕๗ ภาคผนวก ข. ประกอบ)

สรุป เมื่อพิจารณาเนื้องานข้างต้นแล้ว จะเห็นว่ากรมทางหลวงได้เปลี่ยนแปลง และวิวัฒนาการตัวเองเรื่อยมา จากกรมกลับไปเป็นกอง และจากกองกลับมาเป็นกรม กล่าวคือ จากกรมคลองไปเป็นกองทางบก กองวิศวกรรมโยธา จนกระทั่งมาเป็น กรมทางขึ้น เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ซึ่งนอกจากจะวิวัฒนาการตัวเองแล้ว ยังได้เปลี่ยนแปลง สังกัดอยู่เสมอ โดยเปลี่ยนจากกระทรวงเกษตราธิการ กระทรวงโยธาธิการ ไปขึ้น **อัยการรถไฟ** กลับมาสังกัดกระทรวงคมนาคม กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ตามลำดับ เรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบันกลับมาสังกัดกระทรวงคมนาคม และเป็นกรมทางหลวงในที่สุด อย่างไรก็ตามแม้จะได้มีการเปลี่ยนแปลงย้ายไปย้ายมาหลายครั้งก็นับเป็นกรมที่พัฒนาตัวเอง ได้อย่างรวดเร็วมาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๖ เรื่อยมาจนปัจจุบัน การบริหารราชการ กรมทางหลวงได้เริ่มพัฒนาอย่างแท้จริงนับจากปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ขยายหน่วยงานออกเป็น กองต่าง ๆ ในหน่วยงานในส่วนภูมิภาคมากมาย และการพัฒนางานของกรมทางหลวงนั้น เจริญขึ้นเป็นลำดับ มีหน่วยงานที่ช่วยปรับปรุงงานอย่างมากคือ กองฝึกอบรมซึ่งได้จัดตั้งขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เฉพาะบริหารงานบุคคล ดำเนินการจัดสรร อัตรากำล้างให้เหมาะสมกับปริมาณงาน ฉะนั้น การพัฒนาตัวบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะ

ช่วยส่งเสริมสมรรถภาพของการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก งานฝึกอบรมจึงได้ถือกำเนิด
และเริ่มมีบทบาทตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นต้นมา ซึ่งจะได้ศึกษาถึงการบริหารงาน
ฝึกอบรมของกรมทางหลวงในบทต่อไป

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย